

*Методичні рекомендації
щодо оцінювання результатів навчання
учнів 1-4 класів ЗЗСО*

(Наказ МОН № 813 від 13.07.2021 р.)

**Консультант
КУ “ЦПРПП ВМР”
Ю. Антонішина
<https://mmk.edu.vn.ua/>**

Тел: +38(0432) 67-21-43
E-mail: antonishuna@galaxy.vn.ua

Зверніть увагу!!!

У міністерстві зазначають, що документ має рекомендаційний характер. Відповідно до статті 54 закону “Про освіту” щодо академічної свободи педагогічних працівників, ЗЗСО може розробити власну систему оцінювання результатів навчання учнів.

Визнати такими, що втратили чинність:

- *Наказ МОН України від 20.08 2018 р. № 924 “Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі”*
- *Наказ МОН України від 27.08.2019 р. № 1154 “Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу”*
- *Наказ МОН України від 16.09.2020 р. № 1146 “Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи”*

Важливо!

Основними функціями оцінювання є формувальна, діагностувальна, мотиваційно-стимулювальна, розвивальна, орієнтувальна, коригувальна, прогностична, констатувальна, виховна.

***Формувальне функція** забезпечує відстеження динаміки навчального поступу учня/учениці.*

***Діагностувальна функція** дає можливість виявити стан набутого досвіду. Причини утруднень тощо.*

Об'єктами оцінювання є результати навчання учня/учениці.

Результати навчання - це знання, вміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, які можна ідентифікувати, виміряти, оцінити та які здобувач може продемонструвати після завершення освітньої програми або її окремої частини.

Види результатів навчання:

- **об'єктивні** – знання про предмети і явища навколишнього світу, взаємозв'язки й відношення між ними, уміння та навички оперувати знаннями, уміння застосовувати набутий досвід навчальних дій, досвід творчої діяльності, що відображено в обов'язкових / очікуваних результатах навчання, визначених в освітній програмі;
- **особистісні надбання** – активність, ініціативність; старанність, наполегливість; комунікабельність, здатність співпрацювати; самостійність, відповідальність; ціннісні ставлення.

Також у методрекоме́ндаціях пропонують залучати учнів / учениць до самооцінювання, взаємооцінювання й ухвалення рішень щодо подальшої навчальної діяльності.

Для зручності використання:

Вербальна оцінка – це оцінювальне судження.

Рівнева оцінка – це оцінювальне судження із зазначенням рівня результату.

Вербальну і рівневу оцінки можна виражати як усно, так і письмово.

Для позначення рівня міністерство пропонує використовувати такі позначки:

П (початковий рівень);

С (середній рівень);

Д (достатній рівень);

В (високий рівень).

За рекомендацією МОН, частіше варто використовувати саме вербальну оцінку. Вона підходить як для оцінювання особистих надбань учнів початкових класів, так і для об'єктивних результатів навчання.

Рівнева оцінка може допускатися лише для результатів навчання учнів 3–4 класів ***(на підставі рішення педради)***.

Водночас підходи до оцінювання в різних класах можуть різнитися залежно від освітньої програми. Учитель може ініціювати певні особливості оцінювання в класі та винести на затвердження педради.

У методрекоме́ндаціях наголошують, що **оцінка** – **конфіденційна** й доступна лише для учня / учениці та його / її батьків (або осіб, які їх замінюють).

Інформувати батьків можна під час індивідуальних зустрічей, через запис оцінювальних суджень у робочих зошитах, у паперових / електронних щоденниках тощо, через фіксацію результатів навчання у свідоцтвах досягнень учня / учениці.

Рекомендований алгоритм діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання:

1. Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.
2. Визначення разом з учнями критеріїв оцінювання.
3. Формування суб'єктної позиції учнів у процесі оцінювання.
4. Створення умов для формування вміння учнів аналізувати власну навчальну діяльність (рефлексія).
5. Коригування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

ЯК ПРОВОДИТИ ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

- починається з перших днів навчання в школі і триває постійно;
- спрямоване на з'ясування індивідуальних проблем в опануванні учнем матеріалу та на запобігання утруднень на подальших етапах навчання;
- учителю треба постійно спостерігати за динамікою розвитку особистісних якостей учня / учениці, рівня сформованості навчальних дій, що співвідносяться з очікуваними результатами, сприяти формуванню впевненості щодо власних можливостей та навичок;
- рівноправний діалог між учнем / ученицею та вчителем;

ЯК ПРОВОДИТИ ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

- зазвичай розпочинають із самооцінювання учнем / ученицею своєї роботи (або взаємооцінювання результатів навчання учнями) і завершують оцінюванням результату вчителем. **Важливо:** учитель озвучує своє оцінювальне судження лише після того, як учень/-і висловив/-ли свою / свої думки;
- потрібно перевіряти кожную письмову роботу учня / учениці, аби краще збирати дані про навчальний поступ дитини і планувати диференційовану, індивідуальну роботу щодо подолання виявлених та попередження можливих утруднень.

Головна мета формувального оцінювання – підтримати кожного учня

Формувальне оцінювання є інтерактивним оцінюванням прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес.

Формувальне оцінювання є складовою **педагогіки сильних сторін**, яка полягає в розумінні позицій:

- *У кожному учневі завжди є щось хороше.*
- *Учня скеровують, щоб він міг знайти свої власні сильні сторони.*
- *Учень відчуває досягнення і прийняття.*
- *Радість активізує процес пізнання.*
- *В учня розвивається достатня самооцінка і впевненість в собі.*
- *Результати навчання покращуються.*

Важливо: об'єктом формувального оцінювання можуть бути як процес навчання, так і результат.

Для співвіднесення навчальних дій учня / учениці з етапами досягнення результату в МОН рекомендують використовувати Орієнтовну рамку оцінювання, відповідно до якої досягнення результату навчання проходить через такі рівні реалізації навчальної діяльності (увага: у рамці ці рівні не марковані):

- рівень розпізнавання об'єкта вивчення;
- репродуктивний рівень навчальних дій у типових навчальних ситуаціях;
- продуктивний рівень навчальних дій в аналогічних типовим навчальних ситуаціях;
- продуктивно-творчий рівень навчальних дій у змінених із певним ускладненням (щодо типової) навчальних ситуаціях.

Приклад для поетапного досягнення очікуваного результату “правильно вживає в орудному відмінку однини в іменниках чоловічого роду закінчення -ом, -ем (-єм), в іменниках жіночого роду – закінчення -ою, -єю (-єю)” учитель може дібрати такі завдання:

Рівень реалізації навчальної діяльності	Конкретизований очікуваний результат	Приклад завдання
розпізнавання об'єкта вивчення	Обирає іменник жіночого роду в орудному відмінку однини	Назви/підкресли іменники жіночого роду в орудному відмінку однини. <i>Споришем і м'ятою заросла стежина під кручею.</i>
репродуктивний	Обирає закінчення іменників жіночого роду в орудному відмінку однини	Запиши речення, розкривши дужки. <i>Під вишн(ою, ею, єю) гралися діти.</i>
продуктивний	Записує іменники жіночого роду у формі орудного відмінка однини	Запиши подані іменники у формі орудного відмінка однини. <i>Трава, тиша, земля, лінія, мрія.</i>
продуктивно-творчий	Добирає іменники жіночого роду і записує їх у формі орудного відмінка однини	Обери іменники жіночого роду і склади з кожним з них речення так, щоб ці іменники були у формі орудного відмінка однини. <i>Промінь, гора, земля, товариш, круча</i>

Як позначати і фіксувати результати формувального оцінювання

Як основу для оцінювальних суджень МОН пропонує використовувати **Орієнтовну рамку оцінювання результатів навчання** та очікувані результати в освітній програмі. Проте вчителю потрібно конкретизувати формулювання звідти.

Наприклад, у рамці зазначено: *“Визначає спосіб подолання виявленого утруднення за наданими орієнтирами”*. Учитель натомість трансформує це в таке судження: *“Ти правильно обрав спосіб обчислення, водночас дотримуйся послідовності дій”*.

Як позначати і фіксувати результати формувального оцінювання

Наголошують, що оцінювальне судження зазвичай виражає не лише емоційне сприйняття (“Молодець!”, “Чудово!”), а розкриває суть досягнутого результату відповідно до конкретних очікувань (*“Іменники в тексті визначено правильно, однак перевірка написання слів у рядку...”*, *“Дякую за старанність, хід розв’язування задачі обрано правильно, повтори способи обчислень за №102 на с. 34”* тощо).

Як проводити діагностувальні роботи

За результатами опанування теми / частини теми (якщо тема велика) / кількох тем чи розділу МОН рекомендує проводити тематичні діагностувальні роботи, щоб:

- визначити якісні й кількісні характеристики опанування теми чи її завершеної частини відповідно до очікуваних результатів навчання в освітній програмі;
- виявити утруднення, скоригувати освітній процес та (за потреби) внести корективи до календарно-тематичного планування;
- спрогнозувати результати навчання на наступному етапі опанування матеріалу з урахуванням удосконалення методики навчання.

Для діагностувальної роботи пропонують скласти систему завдань, які передбачають різні рівні та можуть надати об'єктивну інформацію про те, чи досягли учні групи взаємопов'язаних очікуваних результатів.

Форми діагностувальних робіт:

Діагностувальні роботи можуть містити усні (переказ, власне висловлення тощо), письмові (списування, диктант, тестові завдання й ін.), практичні (дослід, моделювання / конструювання, практична робота тощо) та завдання, що передбачають виконання роботи з допомогою електронних освітніх ресурсів.

З мовно-літературної освітньої галузі (мова навчання):

аудіювання (2–4 кл.), читання вголос (1–4 кл.), читання мовчки (3–4 кл.), читання напам'ять (2–4 кл.), роботу з літературним твором / медіатекстом (2–4 кл.), діалог (усно / письмово, 2–4 кл.), усний переказ (2–4 кл.), письмовий переказ (3–4 кл.), усний твір (2–4 кл.), письмовий твір (4 кл.), списування (1–4 кл.), диктант (2–4 кл.), робота з мовними одиницями (2–4 кл.).

З мовно-літературної освітньої галузі (мова вивчення):

аудіювання (1–4 кл.), читання (2–4 кл.), говоріння (1–4 кл.), письмо (2–4 кл.).

З математики:

діагностувальні роботи можуть бути комбінованими, у тому числі з тестових завдань закритого й відкритого типів, та містити завдання на виявлення стану сформованості навичок читання, запису й порівняння чисел, обчислювальних навичок, навичок читання й запису математичних виразів / рівностей / нерівностей, розв'язування рівнянь, уміння розв'язувати задачі, розпізнавання й побудову геометричних фігур, оперування величинами тощо.

Водночас учитель може проводити діагностувальні роботи для перевірки одного з результатів навчання (обчислювальних навичок, уміння розв'язувати задачі тощо). Одна з тематичних діагностувальних робіт протягом року може передбачати виявлення стану сформованості навичок усних обчислень.

З інтегрованих курсів, які охоплюють природничу, соціальну і здоров'язбережувальну, громадянську та історичну освітні галузі:

тестові завдання закритого й відкритого типів, практичні роботи з мапами, приладами, моделями, а також графічні роботи, за допомогою яких перевіряється вміння інтерпретувати інформацію за допомогою моделі, малюнка, схеми тощо.

Також у 3–4 класах можуть бути **комплексні діагностувальні роботи** для кожного класу, зміст яких охоплює мовно-літературну, математичну і природничу освітні галузі

Скільки робіт проводити:

Кількість і періодичність діагностувальних робіт учитель визначає сам під час складання календарно-тематичного плану. Водночас МОН пропонує врахувати, що їхня кількість має бути дидактично обґрунтована. Зазвичай їх планують через кожні 16–20 навчальних годин. Також не можна проводити більше ніж одну діагностувальну роботу на день.

Важливо: діагностувальні роботи з технологічної, інформатичної, мистецької і фізкультурної освітніх галузей, а також із курсів за вибором зазвичай не проводять.

Як оцінювати:

Результатами оцінювання діагностувальних робіт є оцінювальні судження з висновком про сформованість кожного результату навчання.

Оскільки діагностувальна робота може містити завдання різних рівнів, для формулювання оцінювального судження рекомендують характеристику результату навчання співвідносити з Орієнтовною рамкою оцінювання з урахуванням видів діяльності. Водночас рівень результату навчання учня не визначати. До прикладу: *“Списування виконано загалом правильно, однак враховуй, що одну букву слова не переносять у наступний рядок”*.

Як оцінювати:

Оцінювальні судження за результатами тематичного оцінювання потрібно фіксувати в зошитах для діагностувальних робіт або на аркушах із роботами.

Якщо учня / учениці не було в школі в день діагностувальної роботи, то в інший день він / вона її не пише.

Після діагностувальної роботи потрібно провести урок, аби надати зворотній зв'язок щодо прогресу учня / учениці для усунення утруднень. Ця робота може бути фронтальною під керівництвом учителя, груповою чи індивідуальною залежно від кількості виявлених типових утруднень та готовності учнів самостійно їх опрацьовувати.

Як проводити підсумкове оцінювання:

Під час підсумкового оцінювання вчитель зводить результати навчання учня / учениці за рік.

Важливо: хоч МОН і пише термін “підсумкова оцінка”, **учні 1–4 класів не отримують балів** (позначають рівень).

Основою для підсумкового оцінювання результатів навчання за рік можуть бути результати діагностувальних робіт, записи оцінювальних суджень про результати навчання, спостереження вчителя під час формувального оцінювання. У МОН рекомендують визначати підсумок за рік з урахуванням динаміки досягнення того чи іншого результату навчання.

Як проводити підсумкове оцінювання:

Проводити підсумкове оцінювання вчителям рекомендують **за 10–15 днів до кінця навчального року** – узагальнити результати навчання учнів за кожним блоком обов'язкових результатів навчання з різних предметів / інтегрованих курсів, який окреслений у свідоцтві досягнень.

За рішенням педради вчитель може фіксувати попередню оцінку підсумкового оцінювання в класному журналі або лише на носії зворотного зв'язку з батьками.

Якщо учні / їхні батьки хочуть покращити результати, учитель може запропонувати їм індивідуалізовану діагностувальну роботу. Таку роботу учні зазвичай виконують індивідуально на уроці. Змінювати оцінку варто, лише якщо індивідуалізована робота показала покращення результату.

Як фіксувати оцінку

Підсумкову (річну) оцінку фіксують у класному журналі та свідоцтвах досягнень учнів.

Ось такий вигляд має приклад оформлення результатів підсумкового оцінювання за рік на предметних сторінках класного журналу (на прикладі класного журналу для 2 класу, подібне оформлення підходить усім класам).

Додаток 4
до методичних рекомендацій щодо
оцінювання результатів навчання учнів
1-4 класів закладів загальної середньої
освіти

Примірний зразок лівої сторінки розвороту журналу

II. Облік навчальних досягнень учнів. Інваріантна складова

Українська мова
(Назва предмета)

№ з/п	Прізвище та ім'я учня (учениці)	Число і місяць	Підсумкова (річна)															
			1	2	3	4	5	6	7									
1	Авраменко Оксана			√	√		√	√										
2	Бондаренко Іван		√	√	√		√	√										
3	Васильків Олег		√		√	√	√		√									
4	Григорук Інна			√		√												
5	Журавель Соломія		√		√	√	√	√	√	√								
6																		
7																		

Сформовано - √; ще формується - нічого не записувати

Примірний зразок правої сторінки розвороту журналу

Вчитель _____

№ з/п	Дата	ЗМІСТ	
		Характеристика результатів навчання	Завдання додому
1		виявляє розуміння фактичного змісту сприйнятого на слух висловлення, запитує про незрозуміле*	
2		читає вголос цілими словами, усвідомлено, правильно, виразно, у відповідному темпі	
3		виявляє розуміння змісту прочитаного тексту, пояснює вчинки персонажів у творі, висловлює власне ставлення щодо прочитаного	
4		переказує усно прочитаний/ прослуханий твір з дотриманням послідовності змісту	
5		зрозуміло висловлює свої думки, потреби, спостереження; будує діалоги на доступні теми, доречно реагує на репліки співрозмовника	

Як фіксувати оцінку

На лівій сторінці останнього розвороту журналу для записів уроків із певного предмета / інтегрованого курсу потрібно записувати номери характеристик результатів навчання зі свідоцтва досягнень із відповідної освітньої галузі. На правій сторінці розвороту журналу – записувати характеристики результатів навчання в тій послідовності, у якій вони записані у свідоцтві досягнень.

Як фіксувати оцінку

У кожній колонці треба фіксувати стан сформованості обов'язкових результатів навчання (Сформовано (позначати галочкою); якщо ще формується – нічого не записувати). Якщо в 3–4 класах учитель використовує рівневу оцінку, то замість галочки потрібно записувати першу букву назви рівня.

У частині класного журналу “Зведений облік навчальних досягнень учнів” треба записувати лише рішення педради про переведення учня до наступного класу.

ДПА

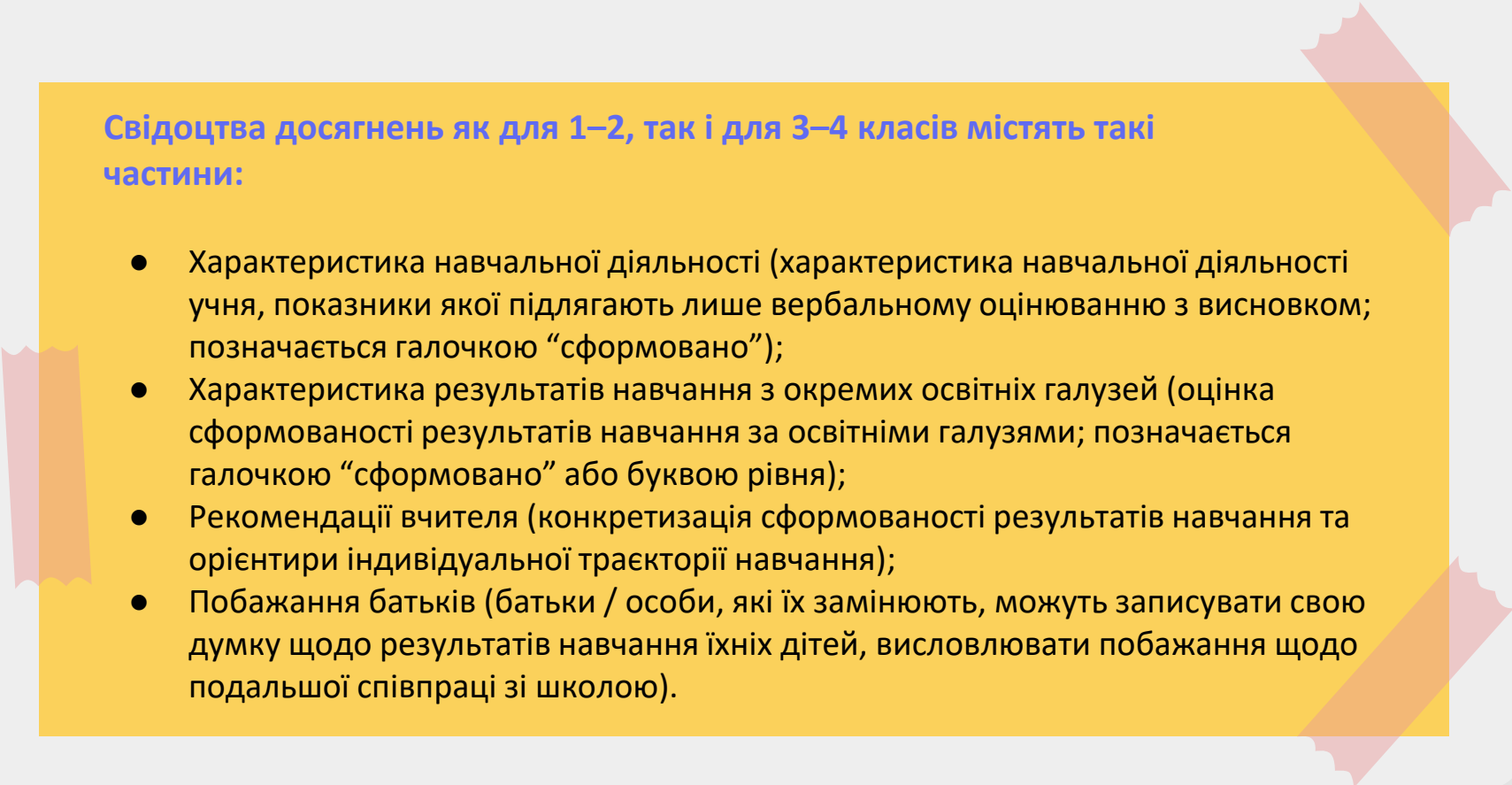
Наприкінці 4 класу проводять державну підсумкову атестацію. Її результати не впливають на підсумкову оцінку за рік, ДПА в 4 класі проводять тільки для моніторингу.

Оновлені свідоцтва досягнень

Зокрема, у них змінено формулювання результатів навчання і формат оцінювання. Окрім того, для 1–2 класів тепер є єдине свідоцтво (тобто для всього першого циклу навчання).

Свідоцтва досягнень як для 1–2, так і для 3–4 класів містять такі частини:

- Характеристика навчальної діяльності (характеристика навчальної діяльності учня, показники якої підлягають лише вербальному оцінюванню з висновком; позначається галочкою “сформовано”);
 - Характеристика результатів навчання з окремих освітніх галузей (оцінка сформованості результатів навчання за освітніми галузями; позначається галочкою “сформовано” або буквою рівня);
 - Рекомендації вчителя (конкретизація сформованості результатів навчання та орієнтири індивідуальної траєкторії навчання);
 - Побаження батьків (батьки / особи, які їх замінюють, можуть записувати свою думку щодо результатів навчання їхніх дітей, висловлювати побажання щодо подальшої співпраці зі школою).
-

У МОН наголошують, що **школа може самостійно доповнювати свідоцтва досягнень.**

Свідоцтво досягнень можуть підписувати учитель класу, батьки учня, керівник школи. Оригінал документа зберігають батьки чи особи, які їх замінюють. Копія документа з відміткою “Згідно з оригіналом”, що закріплено печаткою, зберігають в особовій справі учня. Не потрібно переписувати інформацію зі свідоцтва досягнень до особової справи. У ній доцільно лише зазначати рішення про переведення до наступного класу.

Особові справи

Інформацію зі свідoctва досягнень учнів до особової справи пропонують не переносити.

Підставою для зарахування учнів до 5 класу є свідoctво досягнень учнів, у якому результати навчання можуть бути схарактеризовані вербальною або рівневою оцінкою, що залежить від вибору вербального або рівневого оцінювання закладом загальної середньої освіти, що затверджене рішенням педагогічної ради.

Дякую за увагу!